

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Глаголи комуникације у енглеском и српском: форма и функција у дискурсу Божане Томић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовано комисију Комисију је, на основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, именовало Наставно–научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 6.3. 2019.године.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. др Весна Половина, редовни професор за научну област Општа лингвистика, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 2001.2. др Мелина Николић, доцент за научну област Англистика, Универзитет Алфа, Факултет за стране језике, 2013.3. др Зорка Кашић, редовни професор за научну област Лингвистика и фонетика, Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, 2002.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Божана, Миливој, Томић2. Датум рођења, општина, република: 15.04.1978.године, Осиек, Хрватска3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 2015. Слобомир II Универзитет, Морфолошке и лексичке карактеристике ријечи са префиксом over-4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Лингвистика (мастер)
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Глаголи комуникације у енглеском и српском: форма и функција у дискурсу
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација <i>Глаголи комуникације у енглеском и српском: форма и функција у дискурсу</i> има 311 страна. Дисертација садржи: <i>Уводна разматрања</i> (стр.1-6), <i>Теоријски приступи</i> (стр.6-21), <i>Глаголи комуникације у енглеском језику</i> (стр. 21-159), <i>Глаголи комуникације у српском језику</i> (стр. 159-258) и <i>Закључак</i> (стр.275-287). На крају рада налазе се <i>Библиографијас</i> 71 библиографском јединицом (стр.287-294). Као <i>Додатак</i> дати су извори са сајтографијом (стр.294-298).
V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
У <i>Уводу</i> докторске дисертације наводе се предмет истраживања, циљ истраживања, метод истраживања и извори, основне хипотезе и структура рада. Након <i>Увода</i> следе четири засебне целине. Прва целина или друго поглавље, под називом <i>Теоријски приступи</i> , посвећено је теоријском оквиру и прегледу појмова који су уско везани са поделама и морфосинтаксичким и семантичким карактеристикама глагола комуникације. Будући да је реч о теми која у англосаксонској и српској литератури није довољно истражена, кандидаткиња даје преглед тек неколико радова који су се досада бавили овом проблематиком (Катичић 1984, Левин 1993, Бибер 2007, Штрбац 2011).

У другој целини, односно трећем поглављу *Глаголи комуникације у енглеском језику* приказана је анализа десет најфреквентнијих глагола комуникације из девет група (према Левин 1993) међу којима су глагол *ask* (као типични представник глагола преношења поруке); глагол *tell* (из групе казати, рећи); глагол *call* (глаголи начина говорења); глагол *sign* (глаголи средства комуникације); глаголи *speak* и *talk* (глаголи говорења); глагол *argue* (глаголи ћаскања); глагол *say* (глаголи пропозиције); глагол *complain* (глаголи хвалисања и негодовања); и глагол *warn* (глаголи саветовања и упозорења) на основу њихове дистрибуције у појединим регистрима као што су медијски текстови, краће приповетке и говорни дискурс. Кандидаткиња анализира семантику глагола комуникације које дели у три групе: у првој групису глаголи који имају једно фреквентно значење као на пример *argue*, *complain*, *say*, *speak*, *talk* и *warn*, у другој групи су глаголи *ask* и *tell* који испољавају два најфреквентнија значења, а трећа група је група глагола као што су *call* и *sign* који се издвајају од осталих глагола комуникације по томе што су у анализираном корпусу били најполисемичнији, са три најфреквентнија значења. Кандидаткиња затим детаљно анализира најфреквентније комплементације које свако појединачно значење глагола комуникације захтева у одређеном регистру. При томеу анализу укључује играматичка значења глагола комуникације које сагледава из угла аспекта, дијатезе, темпоралности и модуса које и графички илуструје. Осим тога, испитује преференције глагола комуникације према комбиновању са другим глаголима комуникације у појединим регистрима, анализира вишечлане глаголске облике у којима се појављују поменути глаголи комуникације, врсту клауза и реченица у којима се најчешће јављају у појединим регистрима као и адвербијале који их прате. Коначно, кандидаткиња даје преглед идиоматских израза и фраза са глаголима комуникације и нуди њихове преводне еквиваленте.

У трећој целини, односно четвртом поглављу *Глаголи комуникације у српском језику* кандидаткиња анализира четири глагола комуникације (говорити, казати, причати и рећи) из подгрупе типичних глагола говорења (Штрбац 2011). Као и у енглеском језику, глаголи говорења у српском језику имају велики број значења и подзначања која за себе везују и специфичне предлошко-падежне конструкције које кандидаткиња детаљно анализира. И ово поглавље урађено је по сличном принципу вишеслојне анализе која је примењена и у претходном поглављу. За разлику од претходног, ово поглавље доноси нешто детаљнију анализу лексичких спојева глагола комуникације који су типични за поједине регистре, али и оне које се јављају међустилски. Поред тога, кандидаткиња даје преглед оних спојева који допуштају алтернативну употребу више глагола комуникације (казати/рећи/говорити шта мислиш) у српском језику и њихову дистрибуцију у појединим регистрима. И овде, за српске фразе и идиоматске изразе кандидаткиња налази адекватна преводна решења.

У последњој целини, то јест у петом поглављу, кандидаткиња даје опсежан закључак, за сваки језик појединачно, где пореди сличности и разлике у поменутиим нивоима анализе.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ АДАНА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Томић, Шајиновић Новаковић 2017: Божана Томић и Јелена Шајиновић Новаковић, "Some characteristics of communication verb ask in newspaper discourse", *Conference Proceedings of the 13th International Conference on Social Sciences*, Vienna 2017, Volume III, 468-472.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Закључак почиње анализом енглеских глагола комуникације у погледу фреквенције где кандидаткиња наводи да је најчешће коришћени глагол комуникације у енглеском језику глагол *say* са најфреквентнијом употребом у новинском регистру писаног дискурса и то у текстовима о економији и политици, а најмање коришћени глагол комуникације глагол *sign*, који је типичан за новинске текстове о спорту и политици. У говорном дискурсу поред глагола *say*, најчешће се користи комуникативни глагол *talk*. Глаголи комуникације имају различите синтаксичке реализације које стоје у директној вези са појединачним значењем сваког глагола комуникације. Глаголи *say*, *argue*, *complain* и *warn* углавном захтевају монотранзитивну комплементацију типа глагол + that-клауза као директни објекат. Глаголи *argue* и *complain* допуштају комплементацију истог типа са факултативним *that*. И глагол *call* у свом најређе коришћеном значењу захтева монотранзитивну комплементацију у којој функцију директног објекта врши именичка фраза. Глаголи *ask* и *tell* траже дистрибутивну комплементацију, а глаголи *speak* и *talk* су специфични по томе што имају псеудотранзитивну комплементацију са препозиционом фразом као комплементом, која је и најдоминантнији тип комплементације

уз ова два глагола. Иако није најфреквентнија, ова врста комплементације често прати и глаголе *complain* и *warn*.

Према анализираним примерима, интранзитивну комплементацију захтевају глаголи *speak*, у свим регистрима писаног и у говорном дискурсу, и глагол *complain* у приповеткама и то углавном када се налази у примерима директног говора. Глаголи *ask*, *tell*, *speak*, *talk*, *say* и *complain* се најчешће комбинују са препозицијом *about*, а глаголи *call* и *sign* са препозицијом *to*. Лексичко семантичку везу са препозицијом *to* показују и глаголи *say* и *complain*, али та веза није тако јака као веза коју имају са препозицијом *about*. Препозиција *for* је карактеристична за глагол *argue*, а препозиција *of* за глагол *warn* у свим корпусима, сем у приповеткама где се најчешће користи препозиција *about*.

Комбинације препозиција са глаголима комуникације најчешће захтевају дистрибутивну комплементацију. Од свих анализираних глагола комуникације, најчешће се глагол *call* јавља у оквиру вишечланих глаголских облика, а најређе глагол *say*. Како кандидаткиња наводи, најдоминантније глаголско време код већине глагола комуникације је прошло просто време. Апсолутна доминација овог времена остварује се код глагола *ask*, *tell*, *sign* и *say*. Иако већина глагола комуникације има способност грађења пасивних облика, глаголи комуникације је не користе, ни у писаном ни у говорном дискурсу. Изузетак је комуникативни глагол *complain* који не може да се јави у пасивном облику. Иако ретке, код глагола *argue* ове конструкције се појављују само са модалним глаголима. Неки комуникативни глаголи као што су *ask*, *say*, и *call* јављају се у оквиру императивне клаузе, док неки други као што су *complain* и *warn* готово никако. У говорном дискурсу честа је употреба императивне клаузе са глаголом *talk*. Специфичност глагола *ask*, *speak* и *talk* овим реченицама је да образују облик сложеног императива. Већина глагола комуникације се не комбинује сама са собом. Изузетак су глаголи *say* и *argue*. Већина глагола комуникације се комбинује са другим глаголима из своје групе, осим глагола *argue* и *complain*.

Анализирани глаголи комуникације се у највећој мери комбинују са глаголима пропозиције, нарочито са глаголом *say*, затим са глаголима преношења поруке и глаголом *казати*, *рећи*. Глаголи комуникације се јављају као део независно сложених реченица и зависно сложених реченица. Једино је за текстове о култури карактеристична проста реченица типа SVOC. Адвербијали су најчешћи пратиоци глагола *say*, а најређи пратиоци глагола *sign*, *argue*, *complain* и *warn*. Најфреквентнија врста адвербијала код свих глагола, осим код глагола *ask*, су адјункти положаја у времену и адјункти за мјесто. Код већине глагола, функцију ових адвербијала углавном врше препозиционе фразе, а много ређе прилози. Глагол *say* не улази у морфолошки сложене комбинације са препозицијама и адвербима, али показује склоност ка појављивању у идиоматским изразима и то најчешће у говорном дискурсу.

Када је у питању српски језик, најширу употребу има комуникативни глагол *рећи*. Следи глагол *казати*. па глагол *говорити*, који се у односу на прва два поменута глагола ређе користи. Оно што је заједничко за све анализираних глагола комуникације јесте да се најређе користе у текстовима о технологији. С друге стране, највећи број примера са глаголом *говорити* забележен је у говорном дискурсу, глагола *казати* у текстовима о политици, глагола *причати* у текстовима о спорту и говорном дискурсу, док је глагол *рећи* најраспрострањенији у политичким текстовима. Глаголи *говорити*, *казати* и *причати* се у свим стиливима писаног и у говорном дискурсу употребљавају у облику презента, осим у књижевном регистру где је код глагола *говорити* фреквенција презентског и перфектског облика скоро подједнака. Ретко се типични глаголи комуникације користе у облику аориста. Највећи број примјера аориста има глагол *рећи* и то у књижевном регистру. Глаголи *говорити* и *причати* се не јављају овом глаголском времену. Типични глаголи комуникације ретко узимају форму императива. Највећи број примера са императивом има глагол *рећи* и то у говорном дискурсу, а најмањи глагол *причати*. Типични глаголи комуникације се ретко јављају у облику потенцијала. Највећи број примера са потенцијалом има глагол *рећи* у књижевном регистру, а оно што је карактеристично за овај регистар је да се у великом броју случајева потенцијал јавља у оквиру упитне и одричне реченице. Код глагола *говорити* и *причати* најфреквентнија је допуна допунским локативом која се јавља у структури говорити/причати + о НЛок. С друге стране, глаголи *казати* и *рећи* се најчешће јављају са *да*-реченицом. Допунски локатив као допуна глаголу *говорити* је најфреквентнији у текстовима о економији, политици и технологији, док глагол *причати* ову допуну захтева у текстовима о политици, култури и спорту и говорном дискурсу, где се јавља у моделу СНом + причати + о НЛок.

За глагол *говорити* је карактеристично да је предлошко падежна конструкција оНЛок често пермутована на почетак реченице, а ова појава је најфреквентнија у текстовима о култури. До пермутације предлошког објекта оНЛок ређе долази код глагола *причати*. У управном говору најчешће се користи глагол *рећи* који је по овој својој карактеристици најсличнији енглеском глаголу *say*. Поред глагола *рећи* и глагол *казати* се користи у управном говору, док се глаголи *говорити* и *причати* ређе користе.

У енглеском језику уводни глагол је у највећем броју случајева у финалној позицији, међутим, у српском језику

ситуација је нешто другачија. Збирно гледајући, финалну позицију заузимају глаголи *казати* и *причати*, а иницијалну глагол *говорити*. За све анализиране глаголе карактеристично је да се врло често јављају у парентези као део конструкције *како (је) говорио/говори, казао, причао, рекао* која доприноси субјективној идентификацији саопштеног или примарног извора информације. Судајући по броју примера, како наводи кандидаткиња, упитне и одричне реченице нису омиљени тип реченица у којима се појављују типични глаголи комуникације. Од свих глагола комуникације у српском језику најчешће се глагол *говорити* модификује адвербијалима, и то у говорном дискурсу. Комуникативни глаголи улазе у комбинације са другим речима образујући колокацијске везе. Од свих анализираних глагола комуникације у српском језику, комуникативни глагол *казати* остварује највише колокацијских веза и то у говорном дискурсу. Поређења ради, у енглеском језику то место заузима глагол *say*, такође у говорном дискурсу. Неке од колокацијских комбинација глагола комуникације су међустилске и користе се у свим стиловима писаног и у говорном дискурсу, а неке су типичне за поједине стилове/регистре/дискурсе. Највише лексичких спојева са глаголом *говорити* припада семантичким пољима директности и моралности, а са глаголом *причати* семантичким пољима интензитета, обмане, и прецизности. Лексички спојеви глагола *казати* у највећем броју примера припадају семантичком пољу директности, а глагола *рећи* семантичком пољу начина.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Докторска дисертација Божане Томић је обухватна, прегледна, вишеслојна анализа глагола комуникације у енглеском и српском језику. Кандидаткиња је успела да прецизно и темељно презентује истраживање на тему глагола комуникације у два језика које се заснива на утемељеним научним методима. Налази овог истраживања могу се даље користити у лингвистичким испитивањима с обзиром на чињеницу да у лингвистичкој литератури ова проблематика није довољно истражена. Имајући у виду изложену аргументацију, сматрамо да докторска дисертација *Глаголи комуникације у енглеском и српском језику: форма и функција у дискурсу* заслужује високу позитивну оцену.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да овај извештај прихвати и да кандидаткињу позове на усмену одбрану пред истом комисијом.

Београд, 29. март 2019.

Потписи чланова Комисије:

Др Весна Половина. Редовни професор

Др Мелина Николић, доцент

Др Зорка Кашић, редовни професор